

UOT 32:93/94

KÖNÜL QASIMOVA

*Azərbaycan Respublikası Prezidenti yanında  
Dövlət İdarəçilik Akademiyasının doktorantı  
gasimovakonulz@gmail.com*

## **TÜRKİYƏ VƏ AZƏRBAYCANIN CƏNUBİ QAFQAZDA REGIONAL TƏHLÜKƏSİZLİK SİYASƏTİNDƏ ENERJİ AMİLİ**

DOI: <https://doi.org/10.36719/2708-065X/108/128-133>

*Cənubi Qafqazda regional təhlükəsizliyə təsir edən əsas amil 2020-ci ilin payızında Azərbaycan və Ermənistan arasında hərbi əməliyyatların aktiv hala gəlməsi ilə yenidən beynəlxalq aləmin gündəminə gəlmişdir. Bu hadisələr regionda qüvvələr balansını dəyişdi. Türkiyə tərəfinin siyasi və hərbi dəstəyinə arxalanan Azərbaycanın öz tarixi torpaqlarının qaytarması ilə nəticələndi. 2020-ci ilin payızında baş verən hadisələr Ermənistanı mənfi təsir göstərərək daxili siyasi mübarizəni gücləndirdi. Türkiyə öz mövqeyini regionda gücləndirdi. Ankaranın bölgədəki siyasətçiləri geosiyasi problemləri həll etmək və Cənubi Qafqaz ölkələrində iqtisadi maraqlarını təşviq etməklə yanaşı, Azərbaycana təsirini artırmaq da daxil olmaqla, enerji mövcudluğunu genişləndirmək məqsədi daşıyırdı. “Cənub Qaz Dəhlizi” layihəsinin həyata keçirilməsi Türkiyəni Cənubi Qafqazda enerji sektorunda əsas “oyunçu”ya çevirmişdir. Ankara Avropaya qaz tədarükünə təsir etmək imkanı qazandı, eyni zamanda Azərbaycanın qaz axınının “açarını” öz əlinə almış olurdu. Bununla da gələcəkdə Türkiyə Xəzərin şərq sahillərindəki karbohidrogen ehtiyatlarına, xüsusən də Türkmənistan qazına çıxış əldə etmək istəyirdi. Ümumiyyətlə, Türkiyənin Cənubi Qafqazda sülh və sabitlik yaratmaq siyasəti enerji dəhlizinin şərq-qərb istiqamətində inkişafına öz təsirini göstərmişdi. Buna üçlü Türkiyə-Azərbaycan-Gürcüstan birliyi Ankaranın bu siyasətinə müəyyən dərəcədə kömək etdi. Bu, Ankaraya Cənubi Qafqazda mövcudluğunu əhəmiyyətli dərəcədə genişləndirməyə, Azərbaycan və Gürcüstanın siyasi və iqtisadi inkişafına təsir göstərməyə imkan verdi. Bununla da Ankaranın siyasəti regional təhlükəsizliyə mənfi təsir göstərərək, regiondan-kənar aktorlar arasında Cənubi Qafqazda təsir rəqabətini artırdı.*

*Açar sözlər:* Cənubi Qafqaz, Rusiya, Türkiyə, boru kəmərləri, Azərbaycan, Ermənistan.

**Giriş.** Cənubi Qafqaz geosiyasi maraqların bir-birinə qarışdığı region olaraq dünya siyasi gündəmində aktual olaraq qalmaqda idi. Cənubi Qafqazın inkişafında enerji amili böyük rol oynayır. Bu, ilk növbədə, karbohidrogen xammalının hasilatı və xarici bazarlara çıxarılması məsələləri ilə bağlıdır. Azərbaycanın bunda böyük rolu var. Bakı-Tbilisi-Ceyhan neft kəmərinin və Bakı-Tbilisi-Ərzurum qaz kəmərinin tikintisi qərb istiqamətində Xəzərin karbohidrogen ehtiyatlarına çıxışı təmin edən yeni enerji dəhlizinin həyata keçirilməsi istiqamətində ilk addım idi. Qərb dövlətləri və neft-qaz şirkətləri bu strategiyanın həyata keçirilməsində böyük rol oynamış, Azərbaycanın bu istiqamətdə apardığı siyasəti dəstəkləmişdilər. Gürcüstan Azərbaycanın enerji siyasətinin həyata keçirilməsində böyük rol oynayıb və bu siyasət yeni boru kəmərləri layihələrində mühüm həlqə rolunu oynamışdır. Gürcüstanın ixrac boru kəmərlərinə dəstəyi Qərb ölkələri, ilk növbədə ABŞ və Aİ ilə əməkdaşlığın genişləndirilməsinə yönəlmiş xarici siyasətin tərkib hissəsi kimi həyata keçirilib. Bu siyasət Gürcüstana ölkəyə əlavə investisiya cəlb etməyə imkan vermişdi [8, 38]. Ermənistan isə boru kəməri layihələrindən kənarda qaldı. Azərbaycanla münaqişə Ermənistan tərəfinin yeni boru kəməri layihələrinə qoşulmasına imkan vermədi. Bu işdə Azərbaycanla əməkdaşlığı genişləndirməkdə maraqlı olan, Azərbaycan neftini və qazını almağa ümid edən Türkiyə öz təsirini göstərdi [5, 76]. Nəticədə Azərbaycan Türkiyənin dəstəyi və Gürcüstanın iştirakı ilə Cənubi Qafqazda boru xətti siyasətini həyata keçirdi. Lakin boru kəməri layihələrinin həyata keçirilməsi Cənubi Qafqazda geosiyasi vəziyyətin normallaşmasına kömək etmədi. Regional əməkdaşlığın genişlənməsinə və ölkələr arasında münasibətlərin normallaşmasına Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsi mane olurdu.

**Azərbaycanın enerji siyasəti.** Müstəqillik qazandıqdan sonra Azərbaycan qarşısında milli maraqları rəhbər tutaraq enerji siyasətini formalaşdırmaq və sonra həyata keçirmək vəzifəsi dayanırdı

[3]. Bu məqsədlə 1992-ci ilin sentyabrında ölkədə Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkəti (ARDNŞ) yaradılmışdır. Ölkənin karbohidrogen ehtiyatlarının işlənilməsi və sonradan xarici bazarlara çıxarılması üçün planlar hazırlanırdı. Qarşıya qoyulan məqsədlərə çatmaqda Qərbin iri neft şirkətləri ilə əməkdaşlığa xüsusi diqqət yetirildi. Bakı öz enerji siyasətini həyata keçirmək kontekstində Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həllinə, ölkədə sosial vəziyyəti yaxşılaşdırmağa və ümumilikdə Cənubi Qafqazda mövqelərini möhkəmləndirməyə ümid edirdi.

Xəzər dənizinin Azərbaycan hissəsində olan karbohidrogen ehtiyatlarının işlənməsinə dair Qərb şirkətləri ilə danışıqlar və ilk müqavilələrin imzalanması bir neçə il davam etdi. Buna Azərbaycanda ağır daxili siyasi vəziyyət və Ermənistanla münaqişə öz təsirini göstərdi. Lakin 1994-cü il sentyabrın 20-də Azərbaycan xarici neft şirkətləri ilə üç neft yatağının - "Azəri", "Çıraq" və "Günəşli"nin birgə işlənməsi haqqında müqavilə imzaladı. "Əsrin müqaviləsi" adlandırılan saziş ölkənin sonrakı inkişafını, o cümlədən enerji sektorunu müəyyənləşdirdi. Lakin imzalanmış saziş Azərbaycanla xarici neft-qaz şirkətləri arasında bağlanmış digər sazişlər kimi rəsmi Bakının regiondakı geosiyasi vəziyyətə dərhal müsbət təsir göstərməmişdir. Yeni boru kəməri layihələri fəal müzakirə olunsa da, bəzi məsələlər səbəbindən onların həyata keçirilmə vaxtı qeyri-müəyyən olaraq qalmaqda idi. Bundan əlavə, karbohidrogen ehtiyatlarının gələcək həcmələrinin Türkiyəyə və ya Rusiya ərazisi vasitəsilə ixracı istiqamətləri müzakirələr davam etməkdə idi. Yeni kəmərlayihələrinin həyata keçirilməsi üçün dəqiq müddətin olmaması Azərbaycan neftinin Bakı-Novorossiysk neft kəməri ilə nəqlinə dair Rusiya ilə müqavilənin imzalanmasına səbəb oldu [11, 22-23]. Sənəd 1996-cı ilin yanvarında imzalandı. Qərb ölkələri isə Gürcüstan ərazisindən keçməklə Türkiyə ilə neftin təhlükəsiz nəqlini istəyirdilər. Nəticədə 1996-cı ilin martında Gürcüstan və Azərbaycan arasında Azərbaycan neftinin Bakı-Tbilisi-Supsa kəməri ilə nəqli haqqında saziş imzalandı. 1999-cu ildə istifadəyə verilmişdir.

Azərbaycanın Qərb şirkətləri ilə apardığı danışıqların və Rusiya ilə Qərb arasında rəqabətin əsas nəticəsi neft və qazın qərbə ixracı ilə bağlı yekun qərarın qəbul edilməsi oldu. Bu saziş çərçivəsində Azərbaycan Türkiyə və Gürcüstanla Bakı-Tbilisi-Ceyhan (BTC) neft kəmərinin tikintisinə dair 1999-cu ilin noyabrında hökumətlərarası saziş imzalandı. Xəttin tikintisinə isə 2003-cü ilin aprelində başlanılmışdır. Neft kəməri 2006-cı ilin iyulunda istismara verildi. BTC-nin gücü ildə 50 milyon tondur. Bununla belə, son illərdə onun vasitəsilə 30 milyon tona yaxın neft ixrac edilmişdir (2016-cı ildə - 28,8 milyon ton Azərbaycan nefti, 2019-cu ildə - 31,1 milyon ton neft, o cümlədən 4,4 milyon ton tranzit neft) [1]. Neft kəməmindən kifayət qədər istifadə edilməməsi son illər Azərbaycanda neft hasilatının azalması ilə əlaqələndirilir. 2017-ci ildə neft hasilatı 39,2 milyon ton təşkil edib ki, bu da 2016-cı ilə müqayisədə 5,2% azdır. 2020-ci ildə istehsal 34,5 milyon ton təşkil etmişdir [9]. Bu tendensiya bir sıra amillərin təsiri ilə əlaqələndirmək mümkündür.

Azərbaycanda neft hasilatının azalması ilə yanaşı, qaz hasilatı da artmaqda idi. Belə ki, 1999-cu ildə "Şahdəniz" yatağında böyük ehtiyatlar aşkar edildikdən sonra qaz hasilatı artıb. Bu amil Azərbaycan və Türkiyəni Bakı-Tbilisi-Ərzurum qaz kəməri layihəsini həyata keçirməyə sövq edirdi. Onun tikintisinə 2002-ci ildə başlamışdır. Qaz kəməri 2007-ci ildə istifadəyə verilmişdir. 2017-ci ilə qədər qaz kəməri ilə ildə 5-6 milyard m<sup>3</sup> qaz ixrac edilirdi. Azərbaycana öz ehtiyatlarını qərb istiqamətində Rusiyadan yan keçməklə təmin etmək imkanı verən neft və qaz kəmərlərinin reallaşdırılması onun Cənubi Qafqazda geosiyasi mövqeyini gücləndirdi. Bununla Azərbaycan iqtisadi səmərə ilə yanaşı, sosial-iqtisadi problemləri də həll etmək imkanı əldə etdi. Neft və qazın satışından vəsaitlərin ölkəyə daxil olması iqtisadiyyatı da möhkəmləndirirdi.

***Türkiyənin Cənubi Qafqaz siyasətində enerji amili.*** SSRİ-nin dağılmasından sonra Türkiyə Cənubi Qafqazda mövqelərini möhkəmləndirməyə çalışdı. Türkiyənin Cənubi Qafqaz siyasəti Xəzərdəki neft və qaz yataqlarına çıxış əldə etməyə yönəlmişdi. Məhz Türkiyə köməkliyi ilə Azərbaycan, Xəzərin karbohidrogen ehtiyatlarının ölkə ərazisindən xarici bazarlara çıxarılmasını təmin etməli olan boru kəməri layihələrinin təşəbbüskarı olmuşdur. Türkiyədə Azərbaycandan neft tədarükü və Qazaxıstanın resurslarına çıxış əldə etmək uzunmüddətli problemlərin həlli kimi qəbul edilirdi. Bundan başqa, Türkiyə Azərbaycan və Qazaxıstan neftinin bir boru kəmərinə birləşdirilməyə çalışırdı ki, BTC layihəsi ilə demək olar ki, buna nail ola bilmişdir [6]. 1995-ci ildə "Qazaxıstan və Türkiyə arasında əməkdaşlığın gələcək inkişafı və dərinləşdirilməsi haqqında" birgə Bəyannamə imzalamışdılar. Bəyannamədə hər iki tərəf Xəzər regionundakı karbohidrogen ehtiyatlarının təhlükəsiz şə-

kildə Türkiyə ərazisindən Aralıq dənizinə boru kəmərinin tikintisinin texniki, maliyyə və digər aspektləri üzrə əməkdaşlığı davam etdirmələrini öhdələrinə götürmüşdülər [10, 101]. Lakin Qazaxıstan bu öhdəsinə götürdüyü məsələləri tam həll edə bilməmişdi. Türkiyənin isə 90-cı illərdə bu vəzifələri həyata keçirməyə imkan verəcək resursları yox idi. Nəticədə 90-cı illərdə Türkiyə Azərbaycanla əməkdaşlığı ardıcıl olaraq inkişaf etdirməklə öz istəklərinə müəyyən qədər də olsa nil ola bilmişdir. Ona görə də Türkiyə əlverişli coğrafi mövqeyə malik olan Gürcüstanla öz mövqelərini möhkəmləndirməyə çalışırdı. Gürcüstanın tranzit dövlət kimi rolu - bu amillər Ankaranı cəlb edirdi. Hazırda Türkiyə bu Cənubi Qafqaz dövlətinin iqtisadiyyatının bir sıra sektorlarında aparıcı mövqelər tutmuşdur.

Gürcüstanın əhəmiyyətinə baxmayaraq, Türkiyənin əsas diqqəti Azərbaycanın enerji ehtiyatlarının təhlükəsiz dünya bazarlarına daşınması idi. Bu işdə Ankara Qərbi dövlətlərinin dəstəyinə arxalanırdı ki, bu da Türkiyə region siyasətini reallaşdırmasına təsir göstərirdi. Qərb, Azərbaycanın enerji ehtiyatlarının Türkiyə ərazisindən ixracını prioritet hesab edərək Ankaranın regiondakı strateji roluna önəm verirdi. Nəticə etibarilə Türkiyənin Xəzər dənizinə doğru irəliləməsi Qafqazda Rusiya üçün “türk səddinin” formalaşması demək idi [7, 493]. Türkiyənin söyləri öz nəticəsini verdi. 2005-ci ildə Bakı-Tbilisi-Ceyhan neft kəməri tikildi. Bu layihənin həyata keçirilməsi ilə Xəzər neftinin ixrac edildiyi neft kəmərləri üzərində Rusiyanın monopoliyası məhv edildi və Rusiyanın Azərbaycanın neft siyasətinə təsir göstərməsinə imkan verən Bakı-Novorossiysk neft kəməri öz strateji əhəmiyyətini itirdi [3, 215].

2007-ci ilin yanvarında isə Astanada Qazaxıstan neftinin Xəzər dənizi vasitəsilə tankerlə ixracı üçün nəzərdə tutulan Qazaxıstan Xəzər neft nəqli sisteminin yaradılması layihəsi üzrə anlaşma memorandumu imzalandı. İlk olaraq bu sistemin gücü ildə 25 milyon ton neft, daha sonra isə 38 milyon tona çatdırılması planlaşdırılırdı [2, 199-200]. Qazaxıstan və Azərbaycan arasında Bakı-Tbilisi-Ceyhan boru kəməri üçün tankerlərlə 10 milyon tonadək Qazaxıstan neftinin tədarükü haqqında da saziş də imzalanmışdı.

Bakı-Tiflis-Ərzurum qaz kəməri istifadəyə verildikdən sonra Azərbaycan xarici bazara qaz tədarükünün genişləndirilməsinin müxtəlif variantlarını nəzərdən keçirməyə başladı. Bu siyasət kontekstində Avropanın Nabukko layihəsində iştirak imkanları, həmçinin Transxəzər qaz kəmərinin inşasına başlamışdır. Lakin layihə qaz ehtiyatlarının, eləcə də tədarük olunan karbohidrogen ehtiyatlarını ala biləcək istehlakçıların çatışmazlığı ilə üzləşdiyindən həyata keçirilmədi. Buna cavab olaraq 2011-ci ildə Azərbaycan və Türkiyə ilə hissədən ibarət Cənub Qaz Dəhlizi layihəsinin həyata keçirilməsinə dair bəyannamə imzalamışdı: Trans-Anadolu boru kəməri (TANAP) və Trans -Adriatik Boru Kəməri (TAP). TANAP qaz kəməri layihəsi qaz mənbələrinin şaxələndirilməsi siyasətini Aİ tərəfinə dəstək aldı.

Eyni zamanda, Azərbaycan Aİ-nin layihəni həyata keçirməsini gözləməyərək, Türkiyə ilə birlikdə yeni boru kəməri infrastrukturunu reallaşdırmağa çalışmışdır. Bu ikitərəfli danışıqların nəticəsi olaraq 2012-ci ildə Azərbaycan və Türkiyə Trans-Anadolu Boru Kəmərinin tikintisinə dair saziş imzaladı. Fikrimizcə Türkiyənin Xəzərin karbohidrogen ehtiyatlarına diqqətini artırması bir sıra amillərlə müəyyən edilə bilər. İlk növbədə Türkiyə adı çəkilən boru xətlərini reallaşdırmaqla özünün enerji ehtiyatlarını ödəmişdir. İkincisi Türkiyə Xəzər dənizində mövcudluğunu genişləndirməklə Yaxın Şərqdən gələn enerji xətlərini də birləşdirərək “mərkəz” ölkə olmaq niyyətindədir [4, 39]. Buna uyğun olaraq, Cənub Qaz Dəhlizi Türkiyə üçün böyük maraq kəsb edirdi. Sonrakı illərdə layihə Qərbin siyasi dəstəyi ilə Azərbaycan və Türkiyə tərəfindən ardıcıl olaraq həyata keçirildi. 2016-cı ildə Avropa Komissiyası Trans-Adriatik Boru Kəmərinin (TAP) tikintisinə başlanılmışdır. 2018-ci ilin may ayında Trans Anadolu Təbii Qaz Boru Kəməri (TANAP) istifadəyə verilmişdi. Gürcüstan-Türkiyə sərhədindən başlayan TANAP layihəsi Türkiyənin qərb sərhədində sona çatır. 2020-ci ilin sonunda TAP layihəsi başa çatdı. Boru kəməri Yunanıstan, Albaniya ərazisindən, oradan Adriatik dənizinin dibi ilə keçərək İtaliya ərazisinə qədər uzanırdı. Qaz kəmərinin gücü 16 milyard m<sup>3</sup> qaz təşkil edib. Bunun 6 milyard kubmetr qaz Türkiyə, 10 milyard kubmetr qaz İtaliya, Yunanıstan və Bolqarıstan üçün nəzərdə tutulmuşdur. Cənub Qaz Dəhlizinin ümumi uzunluğu 3500 km idi. Qaz kəmərləri sisteminin doldurulma mənbəyi Xəzərin Şahdəniz yatağı olmalı idi. Trans-Adriatik Boru Kəmərinin 2020-ci ilin sonunda başa çatması ilə Cənub Qaz Dəhlizi artıq tam gücü ilə işə başlamışdır. Bununla da Azərbaycan öz qazını Avropa ölkələrinə təhlükəsiz çatdırmaq imkanı əldə etmişdi.

Türkiyə Cənub Qaz Dəhlizindən əlavə, Xəzərin qərb və şərq sahillərini birləşdirməli olan Transxəzər qaz kəməri layihəsinə də maraq göstərməkdədir. Türkiyə üçün bu layihə təkcə iqtisadi əhəmiyyət kəsb etməirdi. Ankaranın bu layihənin həyata keçirilməsinə Türkiyənin Mərkəzi Asiya ölkələrində təsir imkanlarının genişləndirilməsinə kömək etməli olan geosiyasət kimi qəbul edilirdi. Türkmənistanla Azərbaycan arasında Xəzər dənizində mübahisəli yataqla bağlı (Türkmənistanda Serdar, Azərbaycanda Kəpəz) razılaşmalar Türkiyənin mövqeyini möhkəmləndirmişdir. Beləliklə, 2021-ci ilin yanvarında iki Xəzəryanı dövlət XX əsrin 90-cı illərində başlayan mübahisəni həll etmiş olmuşdur. Əldə edilən razılaşmaya əsasən Türkmənistanın birgə layihələrdə iştirakına yol açdı və eyni zamanda, Transxəzər qaz kəməri layihəsi yenidən gündəmə gəlməsinə imkan yaratdı.

**Nəticə.** Hazırda Xəzərin karbohidrogen ehtiyatları Cənubi Qafqazdakı vəziyyətə əhəmiyyətli dərəcədə təsir etməkdə davam edir. Türkiyə, Xəzər regionundan neft və qazın hasilatı və xarici bazarlara nəqlinə xüsusi diqqət yetirməkdədir. Çünki yeni enerji dəhlizinin reallaşması Türkiyəyə öz regionunda mövqelərini möhkəmlənməyə imkan vermiş olacaqdır. Nəticədə Ermənistanın enerji izolyasiyası baş vermiş olacaqdır ki, bu həm də Türkiyənin “mərkəz ölkə” olmaq istəyinə də köməklik edəcəkdir. Bir tərəfdən də Azərbaycan və Türkiyənin bu geosiyasəti siyasəti regionda gərginliyin davam etməsinə səbəb olurdu. Ona görə ki, Xəzərin karbohidrogen ehtiyatlarının xarici bazarlara daşınması ilə bağlı böyük güclərin buna qarşı çıxması regionda siyasi vəziyyəti gərginləşdirməklə yanaşı Cənubi Qafqazın inkişafına mənfi təsir göstərirdi.

#### ƏDƏBİYYAT

1. Chizhevsky A. Oil transportation through the Baku-Tbilisi-Ceyhan oil pipeline in January-July 2020 decreased by 11%. 2020.17 August. URL: <https://neftegaz.ru/news/transport-and-storage/626270-transportirovka-nefti-po-mnp-baku-tbilisi-dzheykhan-v-yanvare-iyule-2020-g-sokratilas-na-11/> [22.01.2025].
2. Central Asia. Geopolitics and economy of the region. Institute of Strategic Assessments and Analysis (under the general editorship of V. A. Guseinov). Moscow: Red Star; 2010. 290 p.
3. Kaymarazova M.A. Caspian territories of Russia and neighboring states in new geopolitical conditions // Collection of reports of the inter-national scientific conference “Russian Neighborhood Policy”. Moscow, October 12-13, 2007. Moscow: 2008; 456 p.
4. Kim Y., Blank S. The new great game of Caspian energy in 2013–14: «Turk Stream», Russia and Turkey. Journal of Balkan and Near Eastern Studies. 2015, 18(1), - 37–55.
5. Kurtov A.A. Caspian dispute: relations between Azerbaijan and Turkmenistan / Independent Azerbaijan: new guidelines: in 2 volumes. Vol.2 / Ed. EAT. Kozhokin. Moscow: Russian Institute for Strategic Studies; 2001. P.76–77.
6. Palaria A. Recklessness any game of cards. Especially in geographic. 1995. August 29. URL: <https://www.kommersant.ru/doc/11429> [22.01.2025].
7. 10. Polievktov M.A. Exit to the sea // Caspian transit. T II. Compiled by and preparation by A.I. Kurkchi. Moscow: Publishing house DI-DIK Tanais; 1996. 616 p
8. Prokofiev I.V. Fuel and energy complex / Georgia: problems and development prospects: in 2 volumes. Vol. 1 / Ed. EAT. Kozhokin. Moscow: Russian Institute for Strategic Studies; 2001. P. 38–39.
9. Shevchenko A. Azerbaijan reduced oil production by 7.9 % in 2020, while gas production increased by 4.3%. 2021.19 January. URL: <https://neftegaz.ru/news/dobycha/659735-azerbaydzhan-snizil-dobychu-nefti-na-7-9-v-2020-ga-dobychu-gaza-narastil-na-4-3> [22.01.2025].
10. Zhiltsov S.S., Zonn I.S., Ushkov A.M. Geopolitics of the Caspian region. Moscow: International relations; 2003. 196 p.
11. Zhiltsov S.S., Slisovskiy D.E., Shulenina N.V., Bazhanov E.P. Azerbaijan’s energy policy: results, problems, prospects. Central Asia and the Caucasus. 2017:18(1): 20–24

**КОНУЛЬ ГАСЫМОВА**

*Докторант Академии государственного управления  
при Президенте Азербайджанской Республики*

### **ЭНЕРГЕТИЧЕСКИЙ ФАКТОР В РЕГИОНАЛЬНОЙ ПОЛИТИКЕ БЕЗОПАСНОСТИ ТУРЦИИ НА ЮЖНОМ КАВКАЗЕ**

Основной фактор, влияющий на региональную безопасность на Южном Кавказе, вновь вышел на международную повестку дня с активизацией военных действий между Азербайджаном и Арменией осенью 2020 года. Эти события изменили баланс сил в регионе. Опираясь на политическую и военную поддержку турецкой стороны, Азербайджан вернул свои исторические земли. События, произошедшие осенью 2020 года, оказали негативное влияние на Армению и обострили внутривнутриполитическую борьбу. Турция укрепила свои позиции в регионе. Политики Анкары в регионе преследовали цель решения геополитических задач и продвижения своих экономических интересов в странах Южного Кавказа, а также расширения своего энергетического присутствия, в том числе усиления влияния на Азербайджан. Реализация проекта «Южный газовый коридор» превратила Турцию в крупного «игрока» в энергетическом секторе на Южном Кавказе. Анкара получила возможность влиять на поставки газа в Европу, и одновременно взяла в свои руки «ключ» к потокам азербайджанского газа. Таким образом, в перспективе Турция хотела получить доступ к углеводородным ресурсам на восточном побережье Каспийского моря, особенно к туркменскому газу. В целом политика Турции по созданию мира и стабильности на Южном Кавказе оказала свое влияние на развитие энергетического коридора в направлении Восток-Запад. Трехсторонний союз Турция-Азербайджан-Грузия в определенной степени способствовал этой политике Анкары. Это позволило Анкаре значительно расширить свое присутствие на Южном Кавказе и влиять на политическое и экономическое развитие Азербайджана и Грузии. Таким образом, политика Анкары оказала негативное влияние на региональную безопасность и усилила конкуренцию за влияние на Южном Кавказе среди внерегиональных игроков.

*Ключевые слова:* Южный Кавказ, Россия, Турция, трубопроводы, Азербайджан, Армения.

**KONUL GASIMOVA**

*PhD student at the Academy of Public Administration  
under the President of the Republic of Azerbaijan*

### **THE ENERGY FACTOR IN TURKEY'S REGIONAL SECURITY POLICY IN THE SOUTH CAUCASUS**

The main factor affecting regional security in the South Caucasus has again come to the international agenda with the activation of military operations between Azerbaijan and Armenia in the fall of 2020. These events have changed the balance of power in the region. Relying on the political and military support of the Turkish side, Azerbaijan has returned its historical lands. The events that took place in the fall of 2020 have had a negative impact on Armenia and have intensified the internal political struggle. Turkey has strengthened its position in the region. Ankara's politicians in the region aimed to solve geopolitical problems and promote its economic interests in the South Caucasus countries, as well as expand its energy presence, including increasing its influence on Azerbaijan. The implementation of the "Southern Gas Corridor" project has turned Turkey into a major "player" in the energy sector in the South Caucasus. Ankara gained the opportunity to influence gas supplies to Europe, and at the same time, it has taken the "key" to the flow of Azerbaijani gas into its hands. Thus, in the future, Turkey wanted to gain access to hydrocarbon resources on the eastern shores of the Caspian Sea, especially Turkmen gas. In general, Turkey's policy of creating peace and stability

in the South Caucasus had its impact on the development of the energy corridor in the east-west direction. The tripartite Turkey-Azerbaijan-Georgia union contributed to this policy of Ankara to a certain extent. This allowed Ankara to significantly expand its presence in the South Caucasus and influence the political and economic development of Azerbaijan and Georgia. Thus, Ankara's policy had a negative impact on regional security and increased competition for influence in the South Caucasus among extra-regional actors.

*Keywords:* South Caucasus, Russia, Turkey, pipelines, Azerbaijan, Armenia.

*Məqalənin redaksiyaya daxil olduğu tarix:* 22 yanvar 2025-ci il.

*Məqalənin çapa qəbul olunma tarixi:* 04 mart 2025-ci il.

*Rəyçilər:* t.ü.f.d. Kərəm Məmmədov, t.e.d. Qabil Əliyev.

---